

DOLENJSKE NOVICE

.. Dolenjske Novice izhajajo vsak drugi četrttek: ako je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto 14 K, za pol leta 7 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 16 K, za Ameriko 18 K. List in oglasi se plačujejo naprej.

Vse dopise, naročnino in oznanila sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

Realna gimnazija v Novem mestu.

Poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani je na utemeljeni predlog učiteljskega zbora tukajšnje gimnazije in na prošnjo občinskega zastopa ter starišev odredilo, da se državna gimnazija v Novem mestu preosnuje s pričetkom šolskega leta 1919/20 v realno gimnazijo, in sicer postopoma pričenši s I. do III. razredom.

Tako se je končno ugodno rešila ta zadeva, katero je bil naš občinski svet sprožil že l. 1912. Da bo občinstvo poučeno o ustroju te nove oblike naše gimnazije, hočemo v naslednjem podati nekaj opazk o bistvu realne gimnazije.

Namesto grščine se bo poučevala kot drugi moderni jezik francoščina. Ta pouk se prične v jeseni v III. razredu. V ostalih razredih ostane v šolskem letu 1919/20 grščina obvezni predmet, a se v vsakem naslednjem letu zamenja s francoščino, tako, da se bo po preteku 6 let poučevala v vseh razredih od III. do VIII. francoščina. Poskrbelo pa se bo, da se bodo učenci lahko učili grščine kot neobveznega predmeta v posebnih tečajih.

Prostoročno risanje je bilo tudi doslej obvezni predmet v nižjih razredih. Tako ostane tudi posihmal. Nov predmet v V. in VI. razredu pa bo opisna geometrija, ki se prične poučevati, ko dospe realna gimnazija do te stopnje, torej čez dve leti. Tudi kemija se prične poučevati v VI. razredu kot poseben predmet. V ostalem pa ni bistvene razlike med sedanjo humanistično in novo realno gimnazijo. Glavna prednost realne gimnazije pa je ta, da se more abiturient takega zavoda posvetiti vsakršnim študijam na vseučilišču in na drugih visokih šolah brez posebnih predizpitov, da mu je torej odprtih več poti pri izberi poznejšega poklica. Kdor pa se bo hotel posvetiti bogoslovnim študijam ali klas. filologiji ter zgodovini na vseučilišču, temu se priporoča, da obiskuje grščino, ki se bo poučevala tudi na realni gimnaziji kot prost predmet.

V Sloveniji imamo doslej realno gimnazijo v Ljubljani. Kakor se poroča v listih, se osnujeta realni gimnaziji tudi v Celju, v Ptuju in v Velikovecu.

Tako stopi novomeška gimnazija v novo dobo svojega razvoja. Naj bi bilo to v prid vsem, ki bodo obiskovali ta zavod, naj bi izhajali poslej z zavoda mladeniči, ki se bodo posvetili tudi tehničnim in praktičnim poklicem, za katere se zahteva srednješolska izobrazba. In če dobi v Novem mestu — mogoče še letos v jeseni — trgovsko šolo in če se razširi kmetijska šola na Grmu v kmetijsko srednjo šolo, kakor je v načrtu deželne vlade, bo Novo mesto nekako izobraževalno središče ne samo za dolensko stran, ampak marsikateri stariši tudi iz drugih pokrajin naše širne domovine bodo pošiljali svoje otroke rajši v naše malo mesto, kjer so prehranjevalne in vzgojevalne razmere vendarle ugodnejše, kakor v velikih mestih. Meščanstvu pa bo skrbeti, da bodo nudili dijakom udobnejša stanovanja; zlasti postane nujna zadeva, da se osnuje v Novem mestu Dijaški dom, kjer bi dobivali učenci pod vestnim nadzorstvom skrbno domačo vzgojo in dobro oskrbo. W.

Trgovska šola v Novem mestu.

V zadnji številki Dol. Novic smo poročali in so objavili iz prijaznosti tudi drugi listi, da namerava trgovski gremij za novomeški politični okraj sporazumno z drugimi merodajnimi interesi ustanoviti v Novem mestu dvorazredno trgovsko šolo z enim pripravljalnimi tečajem in sicer že letošnjo jesen, če ne pridejo vmes nepričakovane ovire. Ni treba ponavljati dejstva, da bo ustanovitev trgovske šole v Novem mestu gotovo velepomembna in blagonsna pridobitev na kulturnem polju slovenskega šolstva v mladi Jugoslaviji.

Kakor slišimo, pozdravlja vlada za Slovenijo to namero s posebno simpatijo in zagotavlja svojo dalekosežno naklonjenost in pomoč, da se izvrši otvoritev te šole že letos. Naj hvaležno omenimo ugledno novomeško gimnazijsko ravnateljstvo, ki nakloni kot temeljno in najvažnejšo dobroto trgovski šoli brezplačno prepustitev šolskih prostorov v novi gimnaziji.

Razume se, da bodo stroški za vzdrževanje šole saj prvi čas ogromni. Želeti je, da bi v tem oziru priskočili novemu stanovskemu zavodu na pomoč premožnejši trgovci in drugi blagi dobrotniki z večjimi darili in volili. Nekateri trgovci so si s

srečno kupčijo v vojnem času pridobili dokaj premoženja. Prosimo, naj blagovolijo odstopiti nekaj kronic v človekoljubni namen, ki bo koristil morda tudi njihovim sinovom in hčeram. Pa tudi preganjane verižnike vljudo in zaupno prosimo, naj se spomnijo s svojimi dobički prepotrebnega trgovskega zavoda v Novem mestu, da si čimpreje postavimo lastno trgovsko šolo morda skupaj s trgovskim domom. S takšnimi plemenitimi čini si bomo nalogali svoj denar na tisočere obresti in si svoje ime prijetno ovekovečili in naši potomci nas bodo blagoslovljali s hvaležnim spominom. Torej, komur je na srečo cveteč razvoj trgovskega stanu in ustanovitev trgovske šole, na delo za veliko stvar, za veliko idejo!

Dosedaj se je oglasilo v svrhu približne določitve števila šoloobiskovalcev že veliko učenk in učencev. Te priglasitve seveda niso smatrati kot sigurnost za sprejem. Toda danes prosimo dotične mladeniče in mladenke, ki bi želeli zares obiskovati trgovsko šolo, da pošljejo ali prineso zadnje šolsko izpričevalo načelniku trg. gremija, trgovcu g. Karolu Barboriču, ali pa naravnost tajniku gremija g. Urb. Horvatu, knjigarju v Novo mesto.

Ko se izdela učni načrt in bo potrjen tozadevni šolski statut ter se sestavil običajni šolski kuratorij, bomo naznanili v časnikih ter dali nadaljna pojasnila o definitivnem sprejemu v trgovsko šolo, o vpisnini in šolnini ter o začetku šolskega leta.

Danes še omenimo nekaj ugodnosti, ki jih nudijo trgovske šole svojim absolventom.

1. Ker ima šola pravico javnosti, nudi vse ugodnosti, ki so sicer splošno združene s pravicami javnih šol. Učencem pripravljalnega razreda, ki še niso stari štirinajst let, ni potreba obiskovati javne ljudske šole.

2. Šolo je prištevati onim zavodom, ki podajajo zaključeno strokovno izobrazbo. Vzgaja po svojem namenu samostojno in službeno osebje za blagovno trgovino in nudi, ker se za sprejem v pripravljalni razred ne zahteva posebne predizobrazbe, zlasti sinovom podeželskih trgovcev in obrtnikov priliko, da se hitro (v treh letih) in temeljito izobrazijo v trgovskih predmetih.

3. Odhodno izpričevalo nadomešča dokazilo o pravilno dovršeni učni dobi v trgovski obrti (učni list). Po zakonu torej učence, ki je z dobrim uspehom končal trgovsko šolo, ni dolžan služiti kot vajenec in obiskovati trgovsko nadaljevalno šolo.

4. Odhodno izpričevalo tudi upravičuje za samostojno izvrševanje trgovske obrti, ki se sicer zanjo zahteva poseben dokaz sposobnosti, če so sicer dani splošni predpogoji (n. pr. polnoletnost) in imetnik izpričevala doprinese dokaz, da je služboval dve leti v trgovski praksi. Absolvent šole mora torej le dve leti služiti v praksi, potem takoj lahko otvori lastno trgovino.

5. Absolventje, ki iščejo službe v trgovski praksi, so sposobni za kontoriste, korespondente in knjigovodje.

6. Absolventu šole so odprta pisarniška mesta v državnih in deželni službi, zlasti pri pošti in železnici.

7. Absolventje šole se tudi sprejemajo v specialne (n. pr. bančne tečaje, kakoršni obstojajo v večjih mestih).

8. In še druge tu neimenovane ugodnosti nudi trgovska šola svojim absolventom za praktično življenje.

Kuhanje češpljeve mezge (povidla).

Ker sem bil od več strani vprašan, na kak način se kuha češpljeva mezga na Češkem in če je k temu treba sladkorja, poročam sledeče:

V čeških krajih je od zdavnaj navada, uporabljati češplje izključno za kuhanje mezge in za sušenje. Da bi kdo mislil na kuhanje žganja, se redko zgodi. Semintja se dobi kak špekulant, trgovec ali žid, kateri nakupi nasade češpelj v ta namen. Splošno pa je ljudstvo zelo trezno in če se hoče pokrepčati, si kupi rajše vrček piva kakor čašico žganja. Večini pa služi na kmetih v poletnem času kisl mleko za pijačo, skuta ali sir za priboljšek h kruhu za južino.

K ukuhanju mezge ni treba sladkorja. Češplje se pusti popolnoma dozoreti, da so zgrbančene in kolikor mogoče sladke. Te potem otremo na podložene rjuhe ali plahte in spravimo v kadi ali pregrade na kup. Za kuhanje v malih razmerah zadostuje kuhanje v glinastih ali tudi v

Zgodovina

franciškanskega samostana in cerkve v Novem mestu.

Sestavil P. Alfonz Furlan.

Imena frančiškanov v tem samostanu umrlih od 1490—1919.

Leta 1490. dne 9. februarja br. Frančišek iz Burgundije.
1490. dne 12. aprila častitljivi p. Janez iz Gmünda, spovednik.
1498. dne 25. marca br. Erhard.
1505. dne 28. januarja p. Mihael iz Ljubljane, pridigar.
1507. dne 22. novembra br. Andrej iz Encersdorfa.
1510. dne 16. februarja p. Ignacij iz Rattenberga.
1510. dne 8. marca br. Matija s Hrvaške.
1510. dne 27. novembra br. David, Novomeščan.
1511. dne 30. aprila p. Nikolaj iz Šoštajna.
1511. dne 18. septembra p. Ludovik iz Dovja, gvardijan.

1518., dne 20. oktobra br. Felician iz Slavonije.
1520., dne 3. julija klerik Marcellin iz Kamna.
1521., dne 16. decembra p. Matija z Dunaja.
1525., dne 4. februarja p. Krištof iz Št. Hipolita, vikar.
1525., dne 4. februarja br. Bernardin.
1526., dne 2. marca br. Marka iz Beljaka.
1526., dne 9. avg. p. Izidor iz Innichen-a.
1528., dne 18. maja p. Jakob, pridigar.
1530., dne 3. marca p. Hilarij iz Kočevja, pridigar.
1531., dne 11. januarja p. Jernej iz Kamnika, pridigar.
1532., dne 12. aprila br. Ulrih s Hmeljnika.
1532., dne 25. junija p. Pavel iz Pferdersheima.
1533., dne 6. julija zgorel p. Janez iz Kemptna.
1534., dne 17. avgusta p. Sebastijan, Novomeščan, pridigar, gvardijan.
1538., dne 2. februarja p. Pankracij iz Novega mesta, pridigar, gvardijan.
1538., dne 28. junija br. Matija iz Litje.
1538., dne 30. sept. br. Lenart.
1538., dne 3. dec. p. Pankracij iz Firštenfelda, gvardijan, bivši.

1539., dne 16. julija br. Ambrož iz Bulke.
1548., dne 7. januarja častitljivi p. Janez z Ogrskega, umorjen od luterana.
1577., dne 26. januarja br. Štefan iz Radgone.
1653., dne 22. (30.) junija p. Mihael Humar, novomeški prošt.
1655., dne 24. dec. p. Leon Maljavec, Goričan, provincijal.
1662., dne 6. julija p. Bonaventura Grivac, zlatomašnik.
1668. dne 13. maja p. Stanislav Premus.
1683., dne 28. februarja p. Peter Čurn iz Ljubljane, star 42 let.
1683., 4. julija p. Vital Majerič, gvardijan.
1690., dne 27. avgusta p. Anzelm Sidon, vikar.
1692., dne 5. avgusta p. Štefan Wiestinger iz Ljubljane, star 24 let.
1693., dne 26. jan. br. Bernardin Wolf iz Kočevja, star 51 let.
1693., dne 5. avg. br. Siegesfrid Amonn iz Celovca, klerik.
1693., dne 27. nov. p. Didak Wezstein.
1699., dne 28. aprila br. Ildefons Pommayr, klerik, novinec.
1699., dne 31. avgusta br. Kalist Oberhauser, star 24 let.

1701., dne 12. decembra p. Janez Andrs iz Ljubljane, star 24 let.
1701., dne 22. decembra p. Janez Krstnik Žlebnik, star 46 let, definator.
1703., dne 10. januarja p. Alfonz Fox.
1706., dne 10. junija p. Amand Mayr iz Ljubljane, star 52 let.
1707., dne 26. marca br. Rafael Kafol, klerik, novinec.
1708., dne 16. marca p. Jožef Urbanizi, lektor modrosol.
1708., dne 19. julija p. Anton Bresan, definator, pridigar, star 70 let.
1710., dne 19. julija p. Romuald Pernat, lektor, star 26 let.
1713., dne 25. oktobra br. Donul Echardt, kirurg, star 27 let.
1714., dne 25. aprila br. Jožef Geiger z Bavarskega, star 50 let.
1714., dne 15. septembra br. Jožef Bauzer, klerik.
1715., dne 28. junija br. Simon Gril, klerik.
1718., dne 21. marca br. Elcearij Mayr.
1718., dne 27. avg. p. Placid Dürheim z Bavarskega.
1723., dne 25. januarja br. Paškal Bader.
1724., dne 2. jan. p. Wolfgang Stanič.
1727., dne 16. marca p. Nikolaj Rozman.
1728., dne 24. dec. br. Pankracij Kastelic.

železnih glaziranih loncih na domačem ognjišču. Za posestnike večjih češpljevih nasadov se priporoča ukuhanje na prostem, v sadovnjaku pod priprosto lopo. V naj-novejšem času se ustanavljajo sadjarske zadruge, katere po tovarniško izdelujejo mezo, marmelado, konserve, sadne soke itd., in iz odpadkov šele likerje. Za naše kmečke razmere zadostuje, ako se dogovori par sosedov ali cela vas in naredijo pri kakem posestniku priprosto peč na kakem vrtu na ta način, kakor so pred leti vojaki kuhali svojo menažo na prostem. V ta namen izkopljemo dva metra v kvadratu veliko, 60 cm globoko jamo, katera služi za ognjišče. Navpično v sredini te jame izkopljemo jarek ravno tako od ognjišča 60 cm globok, kateri se proti koncu, kjer ima stati dimnik, vzdiguje in je tam kakih 40 cm globok. Širokost jarka je odvisna od tega, kakšne lonce imamo za ukuhanje. Pri nas imajo navadno glinaste lonce, vsebine 75 litrov do 1 hl, katere pravočasno omažejo z glino, pomešano s pšeničnimi plevami na 2 do 3 cm debelo. Glina na loncih se posuši, razpoka in take razpokline se naknadno še enkrat zamažejo. Nekateri pa zaradi večje trpežnosti dajo lonce piskrovezu, da jih zveže z žico. Mazanje z glino ima namen, da ogenj nima takega učinka in da se mezga ne prižge. Ako imamo kake bakrene kotle, jih za to tudi lahko uporabimo. Lonce ali kotle postavimo v izkopani jarek, podložimo vsakemu opeko, da trdno stoji. Proti dimniku damo navadno manjši lonec, kateri služi za gretje vode, za umivanje posode ali tudi za razkuhanje češpelj. Prostor med posameznimi lonci od vrha jarka je treba pokriti z ruševimi plastmi ali zamazati z ilovico, da se nam okoli lonca ne kadi in da boljše vleče.

Za dimnik je dobra vsaka pločevina, nastala cev, katera se v višini kakih dveh metrov na koncu jarka postavi. Taka priprosta povidlarina ima navadno 4 velike lonce in enega manjšega in je navadno 5 metrov dolga. Nad celo tako napravo naredimo na štirih kolenh stoječo streho, da v mezo in tudi na kurjavo ne dežuje. Pod streho imamo lahko tudi dve kadi. Ena je napolnjena s češpljami, druga služi za razkuhanje brozgo. Delo se prične tako-le: Vse lonce napolnimo s čistimi celimi češpljami. Če smo češplje pobirali po tleh, je treba iste v vodi oprati. Nato zakurimo v ognjišču in kurimo neprenehoma naprej. Za kurjavo so najboljša bukova drva, še boljša so mehka drva, smrekova ali jelova, ker ogenj ni tako oster in nevarnost, da bi se mezga prižgala na dnu loncev, je manjša. Surove češplje se ne prižgejo rade, ker ko se začnejo kuhati, puščajo veliko vode, zadostuje večkratno premešanje s kuhalnico, narejeno v podobi vesla. Češplje so popolnoma razkuhanne, ako koščice lahko ven pridejo in češpljevo meso ne drži več skupaj. Tako kuhanje traja navadno eno do eno in pol ure. Nato začnemo z veliko zajemalko ali z manjšim loncem izpraznjevati prvi kotel od ognjišča. Nad kadjo, katera je namenjena za brozgo, imamo na dveh lesenih pritrjenih drogih žičnato sito z luknjami k večjemu 1 cm v kvadratu, da koščice ne grejo skozi. K temeljitemu odrgnjenju koščic od mesa in očiščenju sita služi navadna, čisto oprana brezova metla, katera se nekoliko ravno odseka, da je bolj ostra. Vsaki izpraznjeni lonec se mora takoj s svežimi češpljami napolniti, da se ne razpoči. Takrat je treba ogenj nekoliko zmanjšati. Ako smo vse češplje prekuhali in koščice odstranili, se lonci nekoliko z vodo oplaknejo in pobrišejo. Nato se napolnijo vsi lonci do vrha s precejeno brozgo in šele sedaj se začne pravo kuhanje brozge v mezo. Dokler je brozga redka, ni velike nevarnosti za prežganje na dnu ali ob straneh lonca, vendar se pa priporoča vsake četrt ure vsebino na dnu in ob straneh dobro premešati. S stalnim kuhanjem izhlapeva voda, mezga postaja vedno bolj gosta in temna in navsezadnje črnkastoplava. Ako začne para kapljice mezge kvišku metati, je mezga ukuhana. To kuhanje traja tudi

dve do tri ure, kakor pač kurimo. Nato moramo mezgo takoj izprazniti v pripravljene lonce ali čebre, v katere se ista nalije. Posode morajo biti popolnoma polne, da ni med mezgo zračnih votlin in površje mora biti ravno uglajeno, na katero se položi lesen pokrov in obteži s kamenjem, da zrak nima dostopa. Če ima zrak dostop do mezge, ista rada skisá. V ročaje pri čebrih se vtakne lesena palica, da s pomočjo klina pokrov na mezgi trdno drži. Tako opremljeni čebri so sposobni za takojšnji transport. Taka mezga je fina, sladka, zdrava in zelo redilna. Torej iz tega je razvidno, da je to velepomembno prehranjevalno sredstvo, naša slivovka je pa strup za naše ljudstvo.

Mezga se lahko uporablja za polnjenje kolačev, za mazanje na kruh, za sok k mesu in za različna druga jedila v gospodinjstvu. Na Češkem delajo krompirjeve ali testene cmoke, katere namažejo s segreto, z vodo nekoliko razredčeno mezgo, ki se jih dobro zabeli. V mirnih časih, ko niso češplje imele posebne vrednosti v sadovnjaku — 1 do 2 kroni 100 kg — se je imenitno izplačalo ukuhanje mezge. Iz 100 kg češpelj se dobi 30 do 35 kg povidla, kateri je v mirnih časih stal 33 do 35 K za 100 kg, torej je cena češpelj s to dvakrat do trikrat povečal. Stroški za napravo in drva so znašali k večjemu 1 K na 100 kg mezge. Sedaj je cena sadju visoka in tudi mezga stane 5 do 6 kron kilogram ter je velike važnosti, da se ljudje odvadijo kuhanju škodljivega žganja in poprimejo tega načina uporabe sadja. V naši državi se izdeluje največ mezge v Bosni in Srbiji. — Člani svete vojske na plan! Agitirajte in si dobro zapomnite ta recept. Mogoče bi se dale razne sirarne ali kotli za kuhanje perila vporabiti v ta namen, saj je vsa potrebna naprava za to že tukaj. Franc Malasek, Grm.

Vprašanje o izdelovanju opeke

V grudi domači dragoceni zakladi leže, kdaj dvignejo jih pridne žuljave roké?

Prepereče je danes vprašanje, kako se bi dalo ugoditi stanovanjskim potrebam. Po celi Sloveniji, sme se trditi, da po vsej Jugoslaviji pomanjkuje dostojnih človeških stanovanj, tem bolj pa še po mestih. Samo v Ljubljani je 534 strank, ki obsegajo 2500 rodbinskih članov, brez stanovanj. V Novem mestu je ista mizerija. Povsod prenapolnjeno. Tem bolj pa se to opazuje pri nižjih slojih, kjer je po več družinskih članov nastanjenih v eni sobi, kar ni v korist zdravju in tudi v nravnem oziru ne priporočljivo. Te razmere se pa ne bodo zboljšale tako kmalu, kot bi bilo želeli. Mogoče je vse, da ko se mir sklene, množiti se bo pričel novi prirastek naših izseljencev Amerikancev. Industrije naša mlada država vsestransko potrebuje, kajti brez te ne bo gospodarsko nikdar neodvisna od sosednih držav, ako si je sama ne upostavi. Z razvojem industrije se bo zopet pomnožila potreba človeških stanovanj, a kje teh dobiti? In gospodarska poslopja?

Stavbeni material raste dan na dan v cenah, zato ker tega sploh nimamo niti za najpotrebnejša popravila. Kako bi se pa dalo temu odpomoči? Z resno energijo se je poprijeti vseh pripomočkov do nabave stavbenega materiala, pred vsem pa izdelovanja opeke, za katero se nahaja v naši novomeški okolici dovolj sposobne gline.

Pred petnajstimi leti se je nahajalo 10 upravičenih obrtov za opekarne, med temi pet v Dol. Straži, dve v Češči vasi, ena v Zalogu, ena v Bršljinu, ena v Žabji vasi. Za tisti čas ni bila taka potreba, kot je danes, a v kljub temu je šel ves izdelek v promet. Koliko pridnih rok je imelo za služka pri tem! Ostal je doma kapital. Razvoj stavbene obrti je bil pospeševan, da je imelo domače in tuje delavstvo dovolj zaslužka. Danes pa smo navezani na uvoz iz tujine. Denar gre tujcem v last, večkrat pa še skozi roke prekupčevalcev, da se tem bolj združijo. Danes stane samo voznina več, kakor je preje stala opeka na stav-

bišču z voznino vred. Ali pa ne bo v bližnji prihodnosti še vse dražje?

Sigurno bo šlo s ceno višje in to radi tega ker je splošna potreba po stanovanjih že danes tako kričeča, da ako se tej doloma ugodi, se bo uporabil ves material, ki se bo izdelal v tujini, v prvi vrsti za lokalne potrebe, ostanek pa proti visoki ceni odpade šele za izvoz.

Ne držimo rok križem in ne čakajmo, da pridejo tuji kapitalisti in izrabijo ugodno priliko s tem, da nakupijo potrebna zemljišča, kjer se nahaja sposobna glina, in napravijo krožne peči s tozadevnimi stroji, naše delovne moči pa vprežejo v njih odvisnost.

Ali bi ne bilo umestno, da bi se naši opekarji v Dolni Straži sporazumeli in se združili v produktivno strokovno zadruzo in pričeli v združenju po novejšem načinu izdelovati opeko in druge lončarske izdelke? Glina, ki se nahaja med Zalogom in Dol. Stražo, je porabljiva razun opeke še za druge izdelke. Potrebuje se le sposobnih moči, da dajo navodila; naše ljudstvo bi se kmalu v to upeljalo in uspeh bi bil zagotovljen!

Na zadružni podlagi se dobi domač kapital na razpolago, nekaj bi vsak zadružni član tudi žrtvoval; poleg tega bi se lahko pritegnilo tudi druge domačine k tem kot delničarje, ki bi imeli poleg obresti tudi del porazdeljenega dobička.

Da bi se en sam spustil v tako podjetje, ni umestno in tudi ne priporočljivo, ker s tem bi delal ostalim konkurenco, ali nasprotno, drugi njemu. Tudi v socialnem oziru je treba delovati za bolj obširno blaginjo svojih sokolegov, ker le na ta način se more naš obrtni stan pravilno gospodarsko razvijati.

V združenju je moč! To velja pred vsem za obrtnike, tem bolj pa, če jih je v enem okolišu več ene stroke in če jim je obstanek zagotovljen, kar pa tu ni dvomiti. Vsak član zadruge bo skrbel za razvoj te produkcije, ker to je njegova dolžnost in ob enem tudi korist. Za sodelovanje bo njegova družina pošteno plačana; čim bolj bo marljiva, več dohodkov bo imel njih gospodar in tem bolj se gospodarsko krepi njih dom.

Dvomitni pa ni, da bi se tako podjetje ne rentiralo. Ugodne prometne železniške zveze so temu porok tudi za bodočnost; pričakovati pa je, da se bodo te sčasom še popolnile, če bi se ne oziralo na lokalne potrebe; ali tudi tem bo težko zadostiti. Ako je preje dobro vspevalo 10 opekar, ki so bile odvisne le od lokalnih potrebšč, torej se ni zbatil sedaj, ko ni razun ene opekarne (g. R. Faleskini) v Dol. Straži nobene druge.

Obžalovanja je vredno, da so nekateri tuji špekulanti razrušili poslopja v Zalogu, tem bolj pa, da je Ljudska posojilnica razprodala po nizki ceni še malo rabljene in moderne stroje s poslopji vred v Žabji vasi v tujino, med tem, ko kaj enakega se danes ne dobi za nizko ceno.

Iz malega raste veliko! Tega bi se imela namišljena zadruza tudi držati. V prvo naj bi prišla v poštev bolj skromna naprava, da ne požre preveč kapitala. Čim več bi bilo dohodkov in manj stroškov, tem bolje za mlado podjetje. Pri tem dobe zadružni člani veselje do dela in do višjih žrtev v dosegu spolnitve podjetja. Previdnosti je potreba pri nabavi potrebnih strojev in krožne peči. Ob enem pa tudi za pravo lego, kje naj stoji glavni obrat. Surovi material na ravnini se lahko z malim trudom pripravi k glavnemu obratu, veliko lažje, nego izgotovljen do oddaljene postaje, oziroma do prometnih križišč in potov. Računati se sme tudi, da bo v doglednem času na razpolago električna moč, kar bi podjetje brezdvomno dvignilo v najboljši prospek. Tudi kuriva je v bližini ogromno!

Torej na delo, da ne bo prepozno in domačinom v pogubo! Material je iz domače grude in prvi si poklican domačin, da ga spremeniš v zlato! M. M.

Pošljite darove za slepe vojake!

Franjo Neubauer:

Pesem vdove.

Kam bi čebela, ko ajda je zrela, cvetje pa v svet ne ozira se več? Mož odcvetel je, za smrt je dozorel, nikdar me več ne pogleda ljubeč. Kam poletim naj iskat tolažila? Kje bi njegovih se slajev napila?

Kam se naj bukveca slaba nasloni, ako že hrast je prelomil vihar? Kodi naj ladjica brodi in blodi, ako je vtonil v valovih krmar? Ah, brez opore slabotna sem žena, srdu viharjev, valov izročena.

Kam se naj četa nevedna obrne, če se vodnik je izgubil v temáh? Dečica moja, ti četica bedna, kdo naj te vodi po temnih stezáh? Oče izginil ti v noči je boja, luč je ugasnila moja in tvoja.

Gospodarstvo.

Na državni kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu se prične zopet redni poduk z novembrom t. l. Šola obstoja iz celoletne sadjarske in vinarske šole in iz dveh poljedelskih zimskih tečajev. Prošnje za sprejem, katerim je priložiti krstni list ali domovnico, zadnje šolsko spričevalo, zdravniško in nravstveno spričevalo ter izjavo starišev oziroma varuha, s katero se zavežejo plačevati stroške šolanja, je vložiti do 1. oktobra pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu. Prošnje so koleka proste. Natančneje podatke se na zahtevo vsakemu dopošlje.

Klub jugoslov. agrikulturnih tehničara se je osnoval v zimskem semestru 1918/19 v Pragi, ki ima nalogo, potom ekskurzije in knjižnice nuditi članom izpopolnitev v strokovni izobrazbi. Da bo zamogel ta klub izpolniti svojo važno nalogo in pošiljati v domovino res strokovno izobražene može, ki jih baš sedaj tako nujno potrebujemo, zato prosimo vsa društva, knjižnice in posameznike, da darujejo klubu kako strokovno knjigo (poljedelsko, vinarsko, sadjarsko itd.), oziroma, da mu pomagajo z denarnimi prispevki. Oboje sprejema klubov knjižničar: Francé Pegan, stud. ing. agr., Novo mesto 220.

Urad za pospeševanje obrti namerava nabaviti večjo množino furnirja. Mizarji, ki reflektirajo nanj, naj priglasijo svoje potrebščine najkasneje do 3. avgusta 1819 na navedeni urad, Ljubljana, Dunajska cesta št. 22. Cene za kvadratni črevelj: Cepljena hrastovina 0,8 mm 45 vinarjev. Cepljena hrastovina 1 mm 53 vinarjev. Bukovina cepljena in pajena 0,8 mm 33 vinarjev. Brestovina cepljena 0,8 mm 53 vin. Lipa cepljena 0,9 mm 33 vinarjev.

Dobava že plačanega blaga iz nemške Avstrije, čigar izvoza nemška Avstrija ni dovolila. Med Centralno upravo za trgovački promet sa inostranstvom v Beogradu in dunaj. Warenverkehrsbureau-jem se je sklenila pogodba, glasom katere bo dovolila nemška Avstrija izvoz vsega tistega blaga, ki je bilo plačano pred 22. marcem 1919. Če pa je blago plačano le deloma, se bo dovolil izvoz le deloma, to je, plačanega blaga. Pozivljajo se tedaj vsi zainteresenti, da vložijo do najpozneje 5. avgusta 1919 tozadevne, pravilno kolekovane prošnje, opremljene z vsemi dokazili, na podružnico Centralne uprave v Ljubljani. V prošnji morajo biti navedeni vsi podatki, to je, vrsta in množina blaga, natančni naslov prodajalca, vrednost, koliko je plačanega in kedar.

Vloge na Centralno upravo za trgovački promet sa inostranstvom v Beogradu. Še zmiraj se ponavljajo slučajji, da se vlagajo prošnje za izvoz direktno v Beograd, četudi je prosilec iz območja podružnice Centralne uprave v Ljubljani. Opozarja se, da se odslej naprej prošnje, ki se vložijo direktno v Beograd, od Centralne uprave ne bodo reševale, temveč pošiljale prej podružnici v izjavo. Vsakemu interesentu je tedaj v lastno korist, da se obrača v

vseh zadevah na podružnico v Ljubljani. Vse prošnje na ta urad morajo biti kolokovane.

Domače in tuje novice.

Spremembe v novomeškem frančiškanskem samostanu. V Novo mesto pridejo P. Matej Vidmar, gvardijan; P. Otokar Aleš, P. Kornelij Petrič, P. Klémen Grampovčan. Izmed dosedanjih patrov ostaneta v Novem mestu P. Alfonz in P. Pavel. — V Nazaret v Savinjski dolini odideta P. Atanazij za voditelja šole, in P. Ferdinand. K Novi Štifti gre P. Blanko, v Kamnik P. Janez, v Brežice P. Akvin, v Ljubljano P. Hubert in P. Metod, na Vič pri Ljubljani P. Engelbert.

Dekliški shod Marijinih družb novomeške dekanije se bo vršil ob vsakem vremenu dne 5. avgusta t. l. na Trški gori. Začetek slovesnosti v cerkvi ob 8. uri. Po možnosti bodi zbirališče v Sevnem; od tu skupni pohod k Mariji na goro. Po končani pobožnosti v cerkvi bo na prostem velik dekliški tabor. Nastopale bodo mladenke same in drugi govorniki. Vse tozadevne prijave sprejema župni urad v Št. Petru. Dekleta, to bo, vaš dan! Naj nobene ne zadrži ne lepo, ne grdo vreme! Na veselo snidenje v najobilnejšem številu!

Zlat jubilej. Dne 1. avgusta 1919 obhaja pr. g. duh. svetnik Mihael Saje, župnik v p. na Skaručini, svojo zlato sveto mašo. Še na mnoga zdrava leta!

Poroka. Gospodična Draga Gimpel iz znane rodbine Gimpljeve na Sušicah, topliške fare, in g. trgovec Štefan Ravnik iz Kanala na Goriškem, sta se 26. julija t. l. poročila. Poročil ju je mil. g. prošt dr. Elbert v svoji kapelici. — Častitamo! Bog daj srečo!

Poročil se je v Novem mestu dne 18. julija g. Anton Not, štabni narednik, z gđ. Terezijo Kobe. — Obilo sreče in blagoslova!

Umrla je v Novem mestu 29. julija 1919 gospa Jera Šafer v starosti 81 let ter bila pokopana 31. julija. Blagi pokojni večni mir in pokoj!

Izvestje drž. gimnazije v Novem mestu o šolskem letu 1918/19 je izšlo prvič v slovenskem jeziku. Koliko let je izginilo v večnost, koliko trudov je moral prestati, koliko žrtev doprinesti naš narod, da mu je končno zasijala svoboda in je prišel do naravnih in narodnih pravic svojega jezika. Od leta 1746., odkar se je ustanovila naša gimnazija pod cesarico Marijo Terezijo, pa do leta 1855., je izhajalo izvestje v latinščini in potem v nemščini do letošnjega leta. Izvestje vsebuje: Pozdravni govor ravnatelja g. Jos. Westra na prvi narodni praznik dne 14. decembra 1918., slavnostni govor profesorja g. Dav. Majcena na Vodnikovih akademiji dne 13. marca 1919 in pa šolska poročila g. ravnatelja. Koncem šolskega leta 1918/19 je bilo na zavodu 189 učencev, 24 hospitantinj in 2 eksternista. — Zanimivo v izvestju je tudi poročilo „Podpornega društva“ za učence na tukajšnji gimnaziji, iz katerega z veseljem posnamemo izvanredni dober uspeh v podporo ubožnega dijaštva. Število rednih in podpornih članov se je izdatno zvišalo od drugih let, dokaz zaslužnega delovanja odborikov pod načelnikom ravnatelja g. Westra. Skupnega premoženja ima društvo 11.798 kron 50 vin. Ob priliki spregovorimo kaj več o tej plemeniti človekoljubni stvari. Za danes prav toplo priporočujemo dijaško podporno društvo vsem blagim srcem v nadaljno naklonjenost.

Okrajna učiteljska skupščina se je vršila 16. julija v Novem mestu za učiteljstvo novomeškega okraja. Predsedoval je nadzornik Grad. Omenja najprej težko dobo zadnjih let, ko se učiteljstvu ni bilo mogoče zbirati h konferencam, katera je bila tudi letos uradno preklicana. Po p. zdravu gostov in spominu umrlih tovarišev poda poročilo o uspehih preteklih let. Poročilo g. nadzornika je bilo z velikim navdušenjem sprejeto. Nato so sledili podrobni učni načrti o zgodovinskem po-

uku. Krasen uvod o zgodovini je podala gđ. Pavla Štrumbelj. Potem so poročali za posamezne vrste šol: gđ. Tončka Hribar, nadučitelja Koželj in Štular, gđ. Jeraj in Ropas. Načrti so bili skrbno narejeni in pri razpravi se je samo povdarjala raba avstrijskih imen. Na predlog nadučitelja Matkota se sestavi odbor, ki naj načrte pregleda, če treba popravi in spopolni. Preskrbi naj se tudi pomnožitev načrtov. da jih dobe vse šole v okraju. — Potem poroča o zemljepisnem pouku nadučitelj Zupančič. Lepo je očrtal, kako naj se vrši ta pouk v sedanjem času. — O učnih knjigah je poročal nadučitelj Matko. Enoglasno se sklene resolucija, da se stare knjige za prihodnje šolsko leto obdrže, seveda z raznimi spremembami. Pozneje pa mora šolska oblast nove preskrbeti. — Nato sledi poročilo o samoučilih nadučitelja Vidmarja. Pri debati se sklene resolucijo glede preskrbe zvezkov, ker brez njih je skoro nemogoč dober uspeh. — Pri zadnjem poročilu o uporabi šolskih tiskovin predlaga nadučitelj Gebauer, da naj se uporabljajo še stare tiskovine, ker je v njih založenega še mnogo denarja. — Pri raznoterostih poroča nadučitelj Marok o zadevi nadučitelja Štruklja in stavi resolucijo, v kateri naj se temu izreče obžalovanje. Kljub ugovoru nadzornika, da je stvar politična, ki ne spada v skupščino, se sklene glasovanje o resoluciji, katera je bila sprejeta soglasno z dostavkom: če je res. Skupščina pa je tudi obljubila, da prekličie, ako se izkaže resnica. Na podlagi izjave v „Slovencu“ z dne 26. julija je pričakovati, da se ta obljuba izpolni. — Nato se je razpravljalo še o šolskih zamudah, kjer se je zahtevala takojšnja izterjatev kazni, o srbohrvaškem tečaju in o spominkih umrlim tovarišem. — Po sestavi udanostne brzojavke na prestolonaslednika Aléksandra se g. nadzornik zahvali zborovalcem za vstrajnost in jih navdušuje za nadaljnje neumorno delo v prihodnjem šolskem letu. Konečno pa omenja, da se vrši današnja skupščina še pod mogočnimi vtisi praznovanja prvega rojstnega dneva našega kralja Petra I. in pozove zborovalce, da zakličejo Njih Veličanstvu trikratni „Slava“ — kar se z nepopisnim navdušenjem zgodi. Po odpeti kraljevi himni „Bože pravde“ se zborovalci po 4 in pol urinem zborovanju razidejo.

Kapelica sv. Leonarda v Gotni vasi je dobila novo lice. Prav lično je prebarvana in posamezne svetniške slike dokaj lepo prenovljene. Bila je pa že tudi potrebna. Žal le, da so spremenili glavno sliko starodavne zgodovinske kapelice sv. Leonarda v sliko Marije Pomagaj. Kakšen povod je provzročil to spremembo, ne vemo. Zdi se nam pa zelo neumestno, ne da bi hoteli morda žaliti nežno častenje Matere Božje v Gotni vasi.

Sestanek čevljarjev v Novem mestu. Tovariši čevljarji! V nedeljo, 3. avgusta dopoldne ob 9. uri se vrši sestanek vseh čevljarjev mojstrov sodnega okraja novomeškega. Pridite gotovo vsi na ta sestanek, pogovoriti se imamo o naših stanovskih stvareh. Zdaj so časi, ko se vse vrti in preobrača, ko se bodo skovale nove postave. Naj se predrugačijo in skujejo boljše postave tudi za nas obrtnike. Tudi obrtnik je ud tega velikega državnega telesa, tudi obrtnik plačuje davek. Tudi obrtniki moramo dati svoje sinove k vojakom in spolnujemo postave, torej moramo tudi priti do svojih pravic. Tovariši čevljarji, pridite vsi na ta sestanek, da se pogovorimo o važnih stvareh in se z vso silo upremo proti veriženju, o katerem govorimo še tudi na drugem mestu današnjega lista, ter zahtevamo svojih pravic. Zgrabili bomo vse tiste, ki delajo in fušarijo brez obrtnega lista; in takih je sedaj mnogo. Brezobzirno bomo nastopili proti njim. Kdor je postavno izučen, ima pravilno učno in pomagalsko izpričevalo in je sposoben postati mojster, naj stopi v naše vrste; naj zglesi svojo obrt pri zadruzi, vzame obrtni list, pa bo lahko neovirano izvrševal svojo obrt. Kdor tega noče, ga bomo vedno zasledovali. Kdor pa ni postavno izučen, naj se gre

izučiti, ali pa naj obrt opusti. S to fušarijo moramo kratkomalo pomesti in z vso odločnostjo zahtevamo od vlade in obrtnih oblastev, da storé v tem oziru svojo dolžnost in naredé red. Če pojde tako naprej, kakor se zdaj dogaja, ne bo v par letih nobenega poštenega čevljarkega mojstra več, pa tudi nobenega davkoplačevalca več.

Torej čevljarji! V nedeljo, 3. avgusta ob 9. uri dopoldne vsi na sestanek, ki se bo vršil v zadrugi sobi v Narodnem domu pritličje, na levo. — Zadruga čevljarjev v Novem mestu.

Na Gorjance! V nedeljo 10. avgusta se namerava ob lepem vremenu izvršiti večji izlet na Gorjance. Če bo v petek in soboto prav deževno vreme, ne gremo po lužah in blatu na Gorjance, četudi bi bila nedelja lepa. Izletniki naj si pravočasno preskrbe vozove, če se želijo peljati do Gaberja ali morda čez „fabriko“. Naj se snujejo družbe prijateljev in znancev, da se sporazumejo glede časa odhoda in glede vozov. Na kakršenkoli način gre kdo na Gorjance, je popolnoma njegova stvar. Povabljeni ste pa vsi, brez izjeme, gospodje, gospe in gospodične! Ena partija odide z glavnega trga ob 1/4. uri zjutraj z lojtrami. Morda si izvolijo tudi druge partije ta čas, potem kar z vozovi ob pravem času na glavni trg, da odrinemo skupaj proti Gaberjem. Nekateri bodo šli že predvečer, da bodo vživali na visoki, bajkepolni planini čarobno polnomesečno noč in pa nebeško krasno vzhajanje božjega solca. Morebitna še potrebna pojasnila daje radevolje knjigar Horvat. — Torej na srečno svidenje v nedeljo, dne 10. avgusta na visokih Gorjancih!

Počitniško zborovanje S. D. Z. Pozivljajo se vsi tovariši akademiki, bogoslovci in srednješolci, ki se mislijo udeležiti zborovanja in žele hrano in stanovanje v Ljubljani, da se nemudoma priglase na pripravljalni odbor, Ljubljana, Ljudski dom, in obenem pošljejo svoj počitniški naslov. Glede znižanja na železnice še ni prošnja rešena, vendar naj si vsak preskrbi predpisano legitimacijo s fotografijo. — Pripravljalni odbor.

Neurje. Občino Gorenje polje je dne 3. julija in ponovno zopet 12. julija zadela nevihta in toča ter napravila po celi občini obilo škode. Obkrat je bila najbolj prizadeta vas Drenje, ker tam je poplava zasipala s prstjo in kamenjem njive, toča zabila žito, sadje in sočivje ter uničila vinograde. Prizadete so po nevihti in toči tudi vasi: Soteska, Gaberje in Gorenje polje, kjer je obilo škode na polju in po vinogradih. Vas Dolenje polje je tudi dobila delež po toči na žitu, in posebno v vinogradih je škoda občutna.

Vreme v avgustu ali velikem srpanu bo posebno nevihtno; večkrat huda vročina in zopet mrzel dež; zelo se je batil toče. Prvi teden bo še nekaj vročemu in suhemu avgustu podoben, a potem bo pa cel mesec zopet nestalen in čmeren stric. — Pomenljiv dan je sv. Lovrene (10.); če je jasen, bo prijetna jesen in bo dosti grozdja. Ravnotako pomeni vroč veliki Šmaren (15.) dobro vinsko letino. Sv. Jernej (24.) naredi vreme za celo jesen. Če na dan Janeza obglavlja (29.) dežuje, piškave orehe oznanuje.

Dopisi.

Iz Novega mesta. Veliko se danes piše in govori o raznih verižnikih; ugiblje se, kako bi se ti odpravili. Poslale so se že tudi razne tozadevne resolucije na vlado, naj bi kaj ukrenila in napravila konec temu veriženju. Obrtnik, ki je postavno izučen obrta, mora gledati, kako ti verižniki tržijo s čevlji, mu konkurirajo in kruh iz rok trgajo. Dogaja se to veriženje pri vseh obrtnih; toda toliko ne trpi pri tem veriženju nobena obrt, kakor čevljarstva. Če je kak obrtni stan zatiran, je to v prvi vrsti čevljarji stan. Vsak sušmar, ki niti od daleč ne ve, kaj je čevljarstvo, baranta danes s čevlji. Čevlje vidiš povsod, kjer hočeš; malodane v vsaki prodajalni v Novem mestu; celo v trafiko med tobak

so že zašli kot prvovrstna delikatesa. Ali je to pravično? Ali se pravi to ščititi malo obrt? Ali ste že kdaj videli v čevljarji prodajalni med čevlji pomešano manufakturno blago, pa klobuke in copate itd. Ne! čevljar prodaja samo to, kar spada v njegovo stroko; zakaj se torej drugi vmešavate v čevljarstvo!

Proč z mešano trgovino, to bodi naš klic in naša zahteva!

To je tudi naš poziv na novi trgovski gremij za novomeški politični okraj, ki se tudi naj zaveda svojega poklica ter pomaga odpraviti mešane trgovine. Menda se niso učili vsi trgovci vseh strok?! Pogledjmo le nekoliko novomeške prodajalne. Pa saj jih tudi drugod ne manjka. Bel kanclijski papir in mazilo za čevlje, mašne knjižice in krtače za ribanje, klobuki in čevlji, železo in sukanec, svila in rešeto, sveče in žebli, žica in žida itd. — vsi tu imenovani in neimenovani predmeti se parijo in bratijo in mešajo v različnih oknih malodane v vseh trgovinah, kakor so se v vojni mešali vojaki vseh narodnosti. Torej tudi trgovec mora braniti in ščititi svojo stanovsko čast, če ne ga bodo v prvi vrsti pregnali verižniki in nedavkoplačevalci. Vsak se pečaj s tem, kar je izučen in prodajaj blago, ki spada zares v njegovo stroko. Tako bo lahko vsak zraven drugega obstal in se ne bo še dalje uganjala umazana konkurenca, gojila sovražnost in zavist med trgovci, ki jih je morila do danes.

Seveda ob tržnih dneh sredi trga na navadnem štantu, kjer ženske prodajajo cukrčke in piškotke, imajo tudi čevlji svoje častno mesto; gotovo zato, da se štant ne podere.

Kje so merodajne oblasti, ki bi morale to preprečiti? Kje je vlada, ki bi morala s svojimi postavami ščititi malo obrt? Vse miruje, nihče se ne zgane; samo davčni vijak, ta se vrti in privija obrtnika, ubogega obrtnika, kakor zločinca na natezalnico! Od nekdanj že so po raznih trgovinah prodajali tovarniške čevlje ter delali čevljarjem zgago. Vedno so se čevljarji jezili nad tem, da morajo ta fabriški pofel flikat; toda kaj takega, kar se zdaj dogaja, to presega vse meje.

Nad vse gorostasna bedarija pa je to, da so nekateri čevljarji sami tako daleč spozabili, da svoje izdelke prodajajo takim verižnikom, da si oni z njimi dobiček napravljajo in se čevljarjem smeja, kakšni norci da so. Zraven tega pa delajo s takim početjem tudi draginjo. — Škandal čez škandal! Čevljarji, ali ste ob pamet? Ali ne pomislite, da s tem sami sebi v skledo plujete! Kaj se potem jezite nad postavo, nad mešano trgovino, ko na drugi strani sami s svojimi žulji podpirate verižnike. Zdaj pač kupujejo od vas, a prišel bo čas, ko bodo začele tovarne zopet delati, ko se bo izdelalo na tisoče parov čevljev vsak dan. Takrat, moj dragi čevljar, te tak verižnik ne bo pogledal; zrasel ti bo čez glavo. Naročil bo iz tovarne cele gromade čevljev, jih prodajal in se tebi smejal, ki si ga prej podpiral in mu pomagal do tega, da te bo zdaj ložje davil. Ti boš pa gledal, odkod ti bo kdo prinesel kak fabriški pofel flikat, da boš zaslužil par grošev, kakor je to že bilo.

Čevljarji, čevljarji! Zdravimo se, da ne bo prepozno! Vsi stanovi se organizirajo in se z združenimi močmi hočejo otresti jarma, ki jih je do zdaj tlačil. Ali bomo samo mi čevljarji ostali ponižni volički, ki bomo klonili svojo glavo pred vsakim, ki bo imel par grošev v žepu. Ali bomo še vedno ponižni sluge in prokleti šuštarji, kot smo bili do zdaj? Ne, in nikdar ne! Kaj nas ni dosti? Stopimo skupaj, sezimo si v roke kot bratje, ustanovimo si svoj konsum, svojo prodajalno, kjer bomo imeli sami zase usnje in vse potrebščine. V to prodajalno bomo prinesli svoje izdelke, tam jih prodajali ne verižnikom, ne klobučarjem, ne pufarjem, ampak ljudem, ki bodo takoj plačali.

Tovariši čevljarji! Naj ne bodo te skromne vrstice samo glas vpijočega v

puščavi, ampak vsak naj jih trezno premisli in raje ne vem kaj stori, kakor da bi svoje izdelke verižnikom prodajal. Glejmo na to, da bomo ostali sami svoji gospodje mojstri, neodvisni od verižnikov.

Bratje čevljarji! Resni in trdi časi so, na delo torej! Ne zgrabljajmo časa, zgrabimo za pravo orožje; za orožje, s katerim bomo ubranili sebe in naše potomce hlapčevstva verižnikov. — V nedeljo 3. avgusta vsi na čevljarški sestanek v Novo mesto. Zadruga čevljarjev.

Gornja Straža.

II.

Poleg kolovozne poti nahajate se še dve drči, po katerih prožijo vaščani drva iz gore v vas. Tukaj dere voda v času deževja kot hudournik skozi vas v Krko. Drči sta vglobljeni 2 metra s širokostjo 7 metrov, zato je zemlje z gramozom odplavljene okroglo 100.000 m³, opustošenega prostora pa 40.000².

Druga pot te vodi iz središča vasi in okrajne ceste med vednim grmovjem v središče straških vinogradov. Začetkoma, kot stara cesta v dolgosti 300 metrov, je precej široka, kamenita, popravljena nekoliko leta 1901. Vzdiguje se nato precej strmo mimo kapiteljskega vinograda ter preide kot gorska steza med gostim grmovjem, podobna kozji stezi, v tako imenovano „Zajčjo drčo“ — drčo za drva iz vaških gozdov nad vinogradi. Tukaj dobivajo vaščani skoraj vsa drva za kurjavo iz svojih gozdov. Pač žalostno, neusmiljeno in posuženjsko je videti, kako mora ubogi kmet-trpin, kot živina vprežen, vlačiti potreben les za kurjavo skozi celo jesen, zimo in spomlad iz daljave 3000 metrov domov. Kako lepo bi tukaj lahko izvrševal svojo nalogo kak strokovni potni nadzornik s trasiranjem novega, prepotrebnelega pota čez vso goro Gornja Straža! Kolika dobrota neprecenljive vrednosti za ljudstvo, lepoto in napredek za vso Slovenijo bi bil tak velik korak v kmetijstvu! Voda dere iz drče in poti kot hudournik ob času deževja iz 3000 metrov dolge poti v Krko, zato je tudi ta pot za popravo nesposobna; zemlje pa je odplavljene v Krko nad stotisoč kubikmetrov.

Tretja pot, vsa za popravo prav sposobna, se odcepi pod „Leganom“ od druge poti.

Začetkoma v ravnem, še prav na pobočju gore, potrebujes zbok luž in blata čolniček, če nočeš nehote obtičati v blatu; a ko zapustiš po daljavi 100 m Leganovo lužo, se ti odpre v dolgosti 480 m zarés prav lepa, 10% napeta, suha gorska vinogradniška pot. Ljudje jo imenujejo naravnost: „Cesto brez gramoza“; a kaj se hoče, ko zopet konča v dolgosti 300 m s prav grdim, kroglastim kamenjem zanemarjenim kolovozom.

Tukaj se prav dobro vidi pridnost nekaterih in nemarnost drugih vinogradnikov. Da bi kdaj pridnost zmagala, je malo upanja; kajti devet let že gledajo nebrizneži lepa pota, vozijo po njej, uče se, šalijo se, ugibljejo, modrujejo, pa ne gre v glavo in ne gre. Ali je lažje hoditi in voziti po suhem, nego brazdati po vodi in blatu. Vsa ostala pot je ostala do sedaj devet let vedno sramotno grda in nepopravljena.

In kako je prišlo do izvršitve tega malega uzornega pota gorske poti?

Bilo je leta 1910. Do tedaj je bila vsa pot tako zanemarjena, da je bilo treba za izpeljavo teže jednega metra gnoja tri pare čvrstih konj, medtem, ko sedaj isto težo jedno staro kljuse izpelje prav z lahkoto. Pot je na pobočju visoke gore Straže. Nad potom krasijo okolico krasni vinogradi, a pod potom bil je tedaj z gostim grmovjem, robidovjem, jelšami zaraščen vaški pašnik; obrežje pota pa zaraščen z gostim, neprodinim grmovjem, pot pa uglobljena nad jeden meter globokosti. Le dobremu vinogradniku, sosedu Tomiču je bilo treba takrat vsako leto se zahvaljevati, da je z nasajnim kljukcem

udrihal po z vejevjem gosto zaraščenemu potu, da je bilo mogoče priti do zidanic in vinogradov, kar še sedaj izvršuje brezplačno po obestranskih mejah drugega, prej opisanega pota.

Sedaj pa, ko je pot dobro popravljena, so mesto pustega pašnika lepi sadni vrtovi, njive, košenice itd., vse kultivirano, razun jedne parcele, čegar blagodušni gospodar je isto pustil neobdelano, v sijajni dokaz vsakemu potniku, kako sramotno grda pušča je bil nekdanj pašnik pred popravilo pota in v dokaz, kako blagodejno vpliva popravljen pot k povzdigi kmetijstva, k blagostanju in kulturi. Nad potom in pod potom je 44 zemljskih parcel ali 38 gospodarjev, in dela mejo med posameznimi parcelami.

Doneski k vremenoslovju Bele Krajine.

(24)

J. Šašelj.

VI. Kakšno vreme smo imeli v Beli Krajini, zlasti v adleški župniji, v zadnjih 10 letih v posameznih mesecih.

Tudi avgusta smo imeli hudo vročino in strašno sušo, ker se tudi v tem mesecu ni nikdar zadosti namočilo, četudi smo dobili 5. in 31. nekoliko dežja, da se je letina vsaj nekoliko zopet osvežila. Drugači pa smo dobili samo še parkrat po kako roso, da se je dobro prah zmočil. Napravilo se je sicer nekaterikrat za dež, pa ga je burja razgnala, ki je držala tudi v tem mesecu, kakor je to pri nas že navada, da razganja burja deževne oblake. Kako vročino smo imeli, nam spričuje to, da je imela Kulpa 2. in 4. po 28 C topline, in še 17. 27 C. a v senci pa smo imeli ta dan popoldne 30 C. Vsled hude suše so se nekatere turšice posušile, da so jih pospravili z njiv. Tudi nekateri fižol se je bil posušil. Krompir pa, ki je bil tudi že prej suh, se je vsled dežja dne 5. avgusta „ponovil“ to je zopet lepo ozelenel in je na novo cvel, kakor v spomladi, da so bile nekatere njive vse bele od cvetja. Tudi repa ni mogla rasti in debeliti. Po nekaterih njivah so jo pa tudi gosnice precej uničile, posebno na Vrhoveh in deloma tudi v Adlešičih. Zelju so močno naškodile poleg suše še tudi uši. Prav ugodna pa je bila ta vročina za grozdje, ki je v tem mesecu že precej dozorelo, posebno ranina in črno grozdje. Tudi v tem mesecu je bilo ljudem prav hudo za vodo, ki so jo morali zopet daleč voziti. Po daljnih vaseh, kakor na Bednju, Pribincih in v Tribučah pa je obolela tudi goveja živina zaradi žeje in pomanjkanja vode, kateri je curelo iz oči. Ker tudi potoki v sosednjih župnijah, posebno v črnomaljski, niso imeli vsled strašne suše vode in vsled tega mlina ob njih niso mogli mleti, so zopet v tem letu vozili, posebno iz črnomaljske župnije, celo poletje mlet v naš mlin v Pobrežju. Zmirom so bili vozovi na cesti, ki so vozili ali zrnje v mlin, ali pa moko iz njega. Pravili so, da so to poletje nosili in vozili v pobreški mlin iz 6 sosednjih župnij. Kako je bilo tudi po drugih krajih bivše Avstrije vsled strašne vročine in suše hudo, spričuje pismo, katero je pisal naš vojak svoji ženi domu in v katerem ji je sporočal: „Vozil sem se 3 dni po železnici — kje in kod, ni smel sporočiti — pa je bilo povsod vse suho in kakor požgano.“ Povprečne topline pa smo imeli ob 6. zjutraj po 11—20 C, popoldne ob 3. po 17—30.

V septembru smo imeli prve 4 dni še prav lepo, vroče in suho vreme, tudi zadnja tretjina meseca je bila večinoma lepa in ugodna. Od 5. do 21. pa smo imeli po večini prav neugodno in jako mokro vreme, ker je večkrat deževalo in včasih kar lilo. Po nekodi so bile v tem času, posebno po Dolenjskem, pa tudi po drugih krajih, velike povodni. 5. septembra nehala je suša, ki je trajala od druge polovice maja, in kakršne niso ljudje pomnili. Ta dan smo dobili namreč zadosti dežja, kolikor ga nismo bili dobili preje več mesecev. Vsled silne vročine in suše je bilo grozdje zgodaj dozorelo, da so začeli ne-

kateri trgati že pred malo mašo, okrog 11. so pa sploh že trgali in sicer tudi zato, ker je začelo grozdje vsled preobilnega dežja od 5.—9. močno gniti. Povprečne topline v tem mesecu smo imeli zjutraj ob 6. 4—15 C, popoldne ob 3. pa 12 do 24-5 C.

Sprejemni pogoji za državno zdravilišče na pljučih obolelih v Topoljšici.

Dne 15. junija t. l. se je otvorilo v Topoljšici pri Šoštanju zdravilišče za inicialne (pričetne) slučaje pljučne tuberkuloze. V to zdravilišče se sprejemajo tuberkulozni otroci od 6. do 15. leta možki in ženske, predvsem matere do 50. leta in to v prvi vrsti bolniki z domovinsko pravico v Sloveniji. O sprejemu odloča kuratorij za upravo zdravilišča s sedežem v Ljubljani (poverjeništvu za socialno skrbstvo). Na podlagi prošnje, ki mora biti opremljena z zdravniškim izpričevalom o stanju in natančnem poteku bolezni. (Za revne honorira zdravniška izpričevala kuratorij, posebni formularji za zdravniška izpričevala se bodo razposlala vsem gospodom zdravnikom.) Kuratorij odgovarja prosilcu pismeno glede sprejema, natančen datum pa naznanja zdraviliščni zdravnik bolniku. Bolnik ne sme zamuditi predpisanega roka, ker trpi sicer sam nastalo škodo.

Zdravljenje v sanatoriju traja približno 10 do 12 tednov, vendar se pacienta lahko že prej odpusti, in sicer:

1. Če pacient prej ozdravi,
2. če slučaj sploh ne spada v zdravilišče,
3. ako bolnik zahteva odpustitev,
4. če se disciplinarno pregreši.

V zdravilišču obstoja enotna dijeta. Oskrbovalni stroški za plačila zmožne znašajo dnevno 30 K; za posebno sobo in ločeno postrežbo pa 40 K. Spremljevalke otrok, ki se pa sprejemajo le za kratek čas in od slučaja do slučaja, to je v omejenem številu, plačajo dnevno oskrbovalnino 25 K. Med oskrbovalne stroške spadajo tudi vsi zdravniški pripomočki in zdravila (Röntgen, zdravljenje s tuberkulinom itd.)

Polni plačniki naj pošljejo svoje prošnje direktno kuratoriju; oni, ki imajo pravico do dajatev iz bolniških blagajen, naj vložijo svoje prošnje potem teh; oni pa, ki so plačala le delno zmožni, ali pa sploh nezmožni, naj pošljejo kuratoriju svoje prošnje potem občine, kjer prebivajo in naj dokažejo na podlagi lista o imovinskih razmerah, da ne morejo plačevati polnih ali celo nobenih oskrbovalnih stroškov.

Vsak bolnik mora prinesiti s seboj obleko in vsaj dvojno telesno perilo in vse toaletne potrebščine. Vožnjo po železnici do postaje Šoštanj in nazaj plača bolnik sam. Za prevoz od postaje Šoštanj do 3 km oddaljene Topoljšice in nazaj preskrbi upraviteljstvo zdravilišča. Ono daje tudi vsa nadaljna podrobnejša pojasnila.

Listnica upravnštva:

Kdor nima plačanega lista nazaj za leto 1918 in saj za polovico leta 1919, bomo prihodnjic list ustavili brez vsacega ozira na znane ali neznanе osebe. Reklamacije in razna vprašanja se ne bodo upoštevale. Mi pošiljamo list redno in vestno vsem. Če pa pri današnjih svetovnih zmešnjavah kdo ne dobi lista, nismo mi odgovorni.

Kovaški učenec

14 do 16 let star, iz poštene hiše, se sprejme takoj v poduk pri Ivanu Florijančiču, kovaču na Slatenku pri Novem mestu h. št. 16.

Več karbidnih svetilk

in nekaj karbida se dobi v Novem mestu hiš. št. 121, sv. Florijana trg.

Ajbiš gomilice, zlati grmiček (taužentrože)

in druga zdravilna zelišča, korenine in semena
kupi lekarna J. BERGMANN
Novo mesto.

Tvrška E. GUŠTIN v Metliki - dobavlja poljedelske stroje vseh vrst. — Zahtevajte cenik!

Zahvala.

Povodom smrti moje varovanke, gospodične

Pavline Končina

pisarniške uradnice pri davčnem okr. oblastvu

izrekam pristrčno zahvalo vsem, ki so rajno obiskovali in tolažili v njeni hudi bolezni. Osobito se zahvaljujem primariju g. dr. Straške, č. g. vikarju Žerjavu, č. sestram usmiljenkam, dekliški Marijini družbi, darovalkam in darovalcem cvetja ter vsem, ki so z obilno udeležbo pripomogli, da se je izvršil pogreb prerano umrle tako slovesno. Bog plačaj!

Dragotin Golia.

Novo mesto, 20. julija 1919.

Kotel brzoparilnik

še nov, se proda. Kje, pove upravništvo tega lista.

Ježice

večjo množino, kupi tovarna usnja. Cenjene ponudbe na naslov: PODVINEC Aleks., Radeče pri Zidanem mostu.

Fran Rifelj steklar - Novo mesto

Glavni trg št. 94

se priporoča za stavbeno steklarstvo in razna popravila te stroke.

Popravila in dela se izvršujejo točno in solidno. Cene zmerne.

Zlata verižica z obeskom

za vrat, primerna kot darilo za birmo, je na prodaj v prodajalni J. Krajec nasl.

Naznanilo.

Dovoljujeva si slavnemu občinstvu vtljudno naznaniti, da otvoriva v ponedeljek 4. avgusta v Novem mestu pri mostu v prejšnji J. Recelj-novi hiši

trgovino z usnjem

pozneje tudi

s čevljarškimi potrebščinami.

Potrudila se bodeva vedno kar mogoče slavnemu občinstvu z najboljšim blagom po dnevnih cenah postreči. — Kupujeva tudi vsake vrste sveže in suhe kože po dnevnih cenah.

Za obilen obisk se priporoča v odličnim spoštovanjem

Franc in Frančiška Erjavec.

Gostilno prenehal

bo s 1. avgustom Majzelj v Beli cerkvi.

Stanovanje

obstoječe iz ene, dveh ali treh sob s pri-tiklinami vred v Novem mestu ali blizji okolici, se išče. — Ponudbe na naslov: M. GRAHEK v Črnomlju.

Proda se:

otroška posteljica z zimnico, več gimnazijskih knjig, telovadne ročke, dve železni omrežji za okna, zložljiva postelja, nova častniška zimska suknja in več drugih predmetov po nizki cení v Medvedovi vili v Novem mestu.

Vsi vojni invalidi

iz zadnje vojske, iz novomeškega okraja, pridite na važni prijateljski sestanek, kateri se vrši v nedeljo 10. avgusta ob 2. uri popoldne v gostilni g. Sedlarja v Kandiji. Pripravljajni odbor.